

Llywodraeth Cymru
Welsh Government

Crynodeb o ganllawiau Lleferydd, Iaith a Chyfathrebu (SLC) Dechrau'n Deg

Crynodeb o'r hyn y dylai ymarferwyr Dechrau'n Deg ei wneud i sicrhau eu bod yn cefnogi datblygiad Lleferydd, Iaith a Chyfathrebu

Mawrth 2024

Crynodeb o ganllawiau Lleferydd, iaith a Chyfathrebu Dechrau'n Deg

Mae'r crynodeb hwn yn rhoi trosolwg o [ganllawiau](#) Lleferydd, iaith a Chyfathrebu Dechrau'n Deg, ac mae wedi'i anelu at y rhai hynny sy'n gyfrifol am ddarparu gwasanaethau sy'n hyrwyddo ac yn hwyluso datblygiad lleferydd, iaith a chyfathrebu o fewn Dechrau'n Deg.

Diben craidd

Mae'r canllawiau yn darparu'r egwyddorion sylfaenol y dylid eu defnyddio i ddatblygu ac i ddarparu gwasanaethau lleferydd, iaith a chyfathrebu Dechrau'n Deg er mwyn cefnogi teuluoedd ac ymarferwyr¹.

Bwriedir i'r ddogfen roi arweiniad ar y canlynol:

- y gofyniad ar gyfer Therapyddion Lleferydd ac iaith Dechrau'n Deg a rôl yr unigolion hynny
- gwella gwybodaeth, sgiliau ac ymarfer lleferydd, iaith a chyfathrebu ymarferwyr
- nodi plant ag anghenion lleferydd, iaith a chyfathrebu, neu sy'n wynebu risg o ddatblygu anghenion o'r fath
- cymorth lleferydd, iaith a chyfathrebu sy'n seiliedig ar dystiolaeth ar lefelau cyffredinol, poblogaeth ac wedi'u targedu
- mesur deilliannau er mwyn dangos effaith cymorth lleferydd, iaith a chyfathrebu.

Sail tystiolaeth lleferydd, iaith a chyfathrebu

Dylai pob ymarferydd Dechrau'n Deg ar draws pob hawl ddeall datblygiad lleferydd, iaith a chyfathrebu plant a gallu rhoi cymorth priodol, neu gyfeirio unigolion at gymorth priodol.

¹ Defnyddir y term 'ymarferydd' drwy gydol y canllawiau i olygu unrhyw aelod o staff sy'n gweithio mewn unrhyw rinwedd gyda phlant sy'n defnyddio gwasanaethau Dechrau'n Deg, gan gynnwys y rhai hynny sy'n gweithio ym maes Chwarae, Dysgu a Gofal Plentyndod Cynnar, Ymwelwyr Iechyd, Bydwragedd, Gweithwyr Cymorth i Deuluoedd ac aelodau o'r tîm Datblygiad iaith Gynnar (ymhlith eraill).

iaith yw'r nodwedd unigryw sy'n ein diffinio ni fel bodau dynol. Dyma'r sgil allweddol rydym yn ei defnyddio i lywio ein dealltwriaeth o'r byd ac i drosglwyddo ein diwylliant o un genhedlaeth i'r nesaf. Mae sgiliau lleferydd, iaith a chyfathrebu datblygedig yn holl bwysig er mwyn gallu meithrin a chynnal cydberthnasau cymdeithasol â theulu, cyfoedion a ffrindiau. Mae'r sgiliau hyn yn hanfodol er mwyn dysgu yn yr ysgol yn y dyfodol.

Dylai ymyriadau lleferydd, iaith a chyfathrebu a gaiff eu rhoi ar waith fel rhan o Dechrau'n Deg gynnwys strategaethau i hyrwyddo rhyngweithio cadarnhaol ac ymatebol rhwng y rhiant a'r plentyn.

Un o ganfyddiadau allweddol y llenyddiaeth yw nad yw byw mewn tlodi yn dylanwadu ar ddeilliannau tymor hir. Ymddygiad y rhiant, ac nid ei gefndir, sy'n gwneud y gwahaniaeth mwyaf i ddeilliannau plentyn. Mae sgiliau lleferydd, iaith a chyfathrebu plant y mae eu rhieni yn ymateb iddynt ac yn defnyddio dulliau sgwrs ddibynnol (hynny yw, gwneud sylwadau ar ffocws diddordeb y plentyn) yn fwy datblygedig. Cydnabyddir yn eang yn y llenyddiaeth bod yr hyn y mae rhieni yn ei **wneud** i feithrin datblygiad iaith yn bwysicach na phwy ydynt.

Dylid sicrhau bod pob teulu yn ymwybodol o fanteision dwyieithrwydd o adeg geni'r plentyn. Dylai ymarferwyr wneud ymdrech ragweithiol i gynnig cymorth lleferydd, iaith a chyfathrebu cynnar yn newis iaith (ieithoedd) y teulu.

Mae dwyieithrwydd yn cyfeirio at allu unigolyn i ddeall neu ddefnyddio dwy iaith neu fwy. Caiff unigolyn ei ddisgrifio fel unigolyn dwyieithog ni waeth beth fo lefel ei allu yn y naill iaith neu'r llall.

Mae sgiliau lleferydd, iaith a chyfathrebu plant yn cael effaith ar amrywiaeth eang o ddeilliannau, gan gynnwys llesiant, cyrhaeddiad addysgol, ymddygiad, iechyd meddwl, a chyflogadwyedd. Gweler y [ffeithlun lleferydd, iaith a chyfathrebu](#) i gael rhagor o wybodaeth.

Y gofyniad ar gyfer Therapyddion Lleferydd ac Iaith yn Dechrau'n Deg

Dylai pob tîm Dechrau'n Deg gynnwys Therapydd Lleferydd ac Iaith wedi'i gofrestru â'r Cyngor Proffesiynau Iechyd a Gofal (HCPC).

Nododd yr *'Adolygiad o'r ymarferiad yng ngweithrediad yr elfen cymorth datblygiad iaith cynnar o fewn Dechrau'n Deg'* y dylai pob awdurdod lleol gyflogi Therapyddion Lleferydd ac Iaith fel rhan o'i dîm craidd. Gweler yr adrannau ar rolau a chyfrifoldebau Therapyddion Lleferydd ac Iaith Dechrau'n Deg yn y canllawiau.

Nodi plant ag anghenion lleferydd, iaith a chyfathrebu, neu sy'n wynebu risg o ddatblygu anghenion o'r fath

Gweler adran 6 o'r canllawiau i gael gwybodaeth fanwl am yr adolygiad o sgrinio iaith gynnar, a'r ffactorau risg a'r ffactorau amddiffynnol ar gyfer nodi anghenion lleferydd, iaith a chyfathrebu yn gynnar.

Dylai pob ymarferydd o leiaf gwblhau'r lefel hyfforddiant 'craidd' ar y [llwybr hyfforddi lleferydd, iaith a chyfathrebu](#).

Dyluniwyd y [llwybr hyfforddi](#) i helpu ymarferwyr i nodi'r anghenion hyfforddiant lleferydd, iaith a chyfathrebu sy'n briodol ar gyfer eu rôl ac i ddiwallu'r anghenion hynny, ac mae'n ofynnol i bob ymarferydd Dechrau'n Deg gyflawni'r lefel hyfforddiant craidd a ddynodir yn y llwybr fel gofyniad sylfaenol.

Dylai Therapyddion Lleferydd ac Iaith Dechrau'n Deg ddarparu hyfforddiant sy'n seiliedig ar dystiolaeth (yn unol â llwybr hyfforddi lleferydd, iaith a chyfathrebu Cymru gyfan) a rhoi cyngor er mwyn helpu pob ymarferydd Dechrau'n Deg i nodi anghenion lleferydd, iaith a chyfathrebu.

Dylai Therapyddion Lleferydd ac Iaith Dechrau'n Deg roi cyngor i ymarferwyr a darparu hyfforddiant yn unol â [llwybr hyfforddi](#) lleferydd, iaith a chyfathrebu Cymru gyfan.

Ymyriadau lleferydd, iaith a chyfathrebu ar lefelau cyffredinol, poblogaeth ac wedi'u targedu

Dylai ymyriadau lleferydd, iaith a chyfathrebu yn Dechrau'n Deg gynnwys strategaethau sy'n seiliedig ar dystiolaeth i hyrwyddo rhyngweithio ymatebol.

Gweler adran 7 o'r canllawiau i gael gwybodaeth fanwl am rolau ymarferwyr a Therapyddion Lleferydd ac iaith wrth roi ymyriadau lleferydd, iaith a chyfathrebu ar waith ar lefelau cyffredinol, poblogaeth ac wedi'u targedu.

Ystyriaethau statudol

Gweler adran 8 o'r canllawiau i gael gwybodaeth am Anghenion Dysgu Ychwanegol; ystyriaethau gwrth-hiliaeth ac ystyriaethau diwylliannol, ac anghenion lleferydd, iaith a chyfathrebu plant sy'n derbyn gofal.

Gwerthuso a monitro

Cafodd y deilliannau lleferydd, iaith a chyfathrebu Dechrau'n Deg a gesglir gan Lywodraeth Cymru eu diwygio yn 2023. Gweler [deilliannau](#) a [chanllawiau](#) lleferydd, iaith a chyfathrebu.

Adnoddau a chyfeiriadau

Gweler adrannau 11 a 12 o'r canllawiau i gael rhestr termau a dolenni i'r adnoddau perthnasol.